

Kriisiavusta ja avunsaantimahdollisuuksista Tampereella

Seksuaalisen väkivallan puheeksi ottaminen
ja mitä sitten tapahtuu – koulutus
4.12.2013 Sampola

Satu Hintikka
Maire Toijanen
Mervi Talvitie

Välitä! -hanke

Seksuaalinen väkivalta on traumaattinen tilanne

- aiheuttaa trauman ja traumaattisen kriisin uhrille, ja usein myös hänen läheisilleen
 - uhri ja läheiset tarvitsevat kriisin eri vaiheissa erilaista tukea selviytyäkseen kriisistä
- **mieleen tunkeutuminen** ja **välttäminen** vuorottelevat, lisäksi kehon **ylivireystila**
 - välttäminen korostuu seksuaalisessa väkivallassa: suojaa, mutta estää myös avun vastaanottamista

Seuraukset ovat vakavia

- Traumaperäisiä stressi-oireita kouluampumisen jälkeen 77%:lla, seksuaalisen väkivallan jälkeen 90%:lla*
- Raiskaus aiheuttaa muita traumaattisia tilanteita useammin vakavia pitkäaikaisseurauksia**
 - PTSD kehittyy eri tutkimusten mukaan 54-94 %:lle uhreista (vrt. sodan naisuhreista 25-35 %:lle)

Kriisiapu: mitä, kenelle, milloin

- Tarjotaan aktiivisesti heti tapahtuneen jälkeen kaikille, joita tapahtunut koskettaa
 - ei tarveharkintaa: tapahtuman traumaattisuus ratkaisee, ei henkilön käytös tai tarvitsevuus
- Mahdollisuus keskustella tapahtuneen seurauksista ja saada ymmärrystä tilanteesta
 - edetään asiakkaan ehdoilla
 - olojen normalisointia, vakauttamista ja psykoedukaatiota

Kriisiavun tarjoaminen

- Kerro hyödyistä ja että sitä tarjotaan kaikille
 - tavoitteena helpottaa oireita ja ennaltaehkäistä mahdollisia myöhempiä mielenterveysongelmia
- Pyydä asiakkaalta lupa yhteydenottoon ja välitä yhteystiedot sitten kriisityöntekijälle
 - kriisityöntekijä ottaa yhteyttä
- Voit antaa lisäksi kriisiauttajan esitteen/ tiedot asiakkaalle muistilapuksi

VÄLITÄ! tarjoaa 1/3

- **kriisiapua** akuutin tilanteen jälkeen
 - seksuaalista väkivaltaa kokeneelle ja/ tai tämän läheisille
 - tapaamisia 1-5 sekä seuranta
 - sisältää
 - **kriisipurun** (jos tapahtuneesta alle viikko)
 - **oireiden kartoitusta, rauhoittamiskeinoja, tietoa traumasta, tietoa ja tuen järjestämistä rikosprosessiin**
 - oireiden seuranta, jatkoavun tarpeen **arviointia** ja apua oikeiden **auttajatahojen** löytymiseen (saattaen vaihtaan)
- **tietoa traumasta ja oireiden hallintakeinoista**
 - Traumainfot 2 x 2h henkilöille jotka kokeneet traumaattisia asioita joskus elämässään
 - luentoja ja harjoituksia

VÄLITÄ! tarjoaa 2/3

- ammatillisesti ohjattuja **vertaistukiryhmiä**
 - Selviytyjät-ryhmä hyväksikäyttöä kokeneille naisille
 - CPT-tukiryhmä raiskauksen kokeneille naisille
 - Miehistä puhetta –ryhmä miesuhreille Tukinetissä
 - Kuvasta voimaa –kuvataideterapeuttinen ryhmä naisille
- **livechatteja** verkkokriisikeskus Tukinetissä eri teemoista
- tulossa: **tekijöiden** motivointia avun hakemiseen
 - painopisteenä 2014, lisää työntekijäresurssia haetaan mm. tähän

VÄLITÄ! tarjoaa 3/3

- **ajankohtaista** tietoa Facebookissa ja Twitterissä
 - FB: VÄLITÄ-hanke
 - Twitter: Välitä! –hanke
- **tietoa netissä**
 - www.naapuri.fi/valita-hanke
 - omat uudet sivut www.seksuaalivakivalta.fi

Välitä!n asiakastyössä havaittua

- Lapsuudessa hyväksikäyttöä kokeneet hakevat herkemmin apua kuin aikuisuuden raiskaustraumasta kärsivät
 - hyväksikäytetyt tarvitsisivat monipuolisempia palveluja
- Asiakkailla monia auttajia samanaikaisesti
 - Tarvittaisiin koordinoidumpaa verkostoyhteistyötä
- Asiakkaita pallotellaan luukulta toiselle
 - ammattilaisilta puuttuu tietoa mutta myös uskallusta ja uskoa omiin taitoihin
- Erityisryhmien haasteet
 - esim. vammaiset, ulkomaalaistaustaiset, seksuaalivähemmistöt

Kun kohtaat seksuaalista väkivaltaa/ hyväksikäyttöä kokeneen

- Usko uhria
 - älä syyllistä
- Kuuntele
 - anna myötätuntoa ja huolenpitoa
- Nimeä tapahtunut
 - pakottaminen, raiskaus, hyväksikäyttö, väkivalta
> on aina väärin ja rikos
- Palauta turvallisuudentunne
 - ole luotettava

Akuutissa tilanteessa

■ Ohjaa lääkäriin

- Raiskaustutkimus mahdollinen, jos tapahtumasta alle viikko (tai < 72h)
- Fyysisten vammojen hoito
- Raskauden ja sukupuolitautilien mahdollisuus
- Sairausloma ja tarvittaessa lääkitykset
- Lääkärinlausunto tärkeä näytön ja korvausten kannalta

■ Varmista ettei uhri jää yksin

- Läheisten tuki/ tukeminen

■ Normalisoi ja rauhoita

- Anna tietoa reaktioista ja keinoja rauhoittaa oloa

■ Motivoi rikosilmoituksen tekoon

- Kerro että tukea rikosprosessiin on tarjolla, esim. RIKU
- Oikeus maksuttomaan asianajajaan ja tukihenkilöön

■ Jatkoavun saanti, siihen motivointi

■ Anna tietoa myös kirjallisena

Kerro uhrille oikeuksista

- Lähes kaikki seksuaalirikokset ovat yleisen syytteen alaisia
- Vanhentumisajat 10-20 vuotta
- Oikeus maksuttomaan asianajajaan jo esitutkinta-vaiheessa (ROL 2.luku 1a§, eri asia kuin oikeusapu!)
- Oikeus tukihenkilöön valtion varoista (esim. RIKUsta)
- Oikeus kuulustelutodistajaan poliisikuulusteluissa
- Oikeus vahingonkorvauksiin
 - myös henkinen kärsimys (mm. terapiakulut)
- Lähestymiskielto tarvittaessa

Raiskatun akuuttiapu (RAP)-kansio

■ Sisältö:

- Seksuaalista väkivaltaa kokeneen akuuttiapu terveydenhuollon toimipisteessä
- Ohjattu tutkimus- ja hoitoprotokolla uhrin tutkimista, hoitoa ja näytteidenottoa varten
- Ohjeet somaattisen ja psykiatrisen lääkärinlausunnon tekemiseksi
- Ohjelehtiset uhrille, läheisille ja auttajille

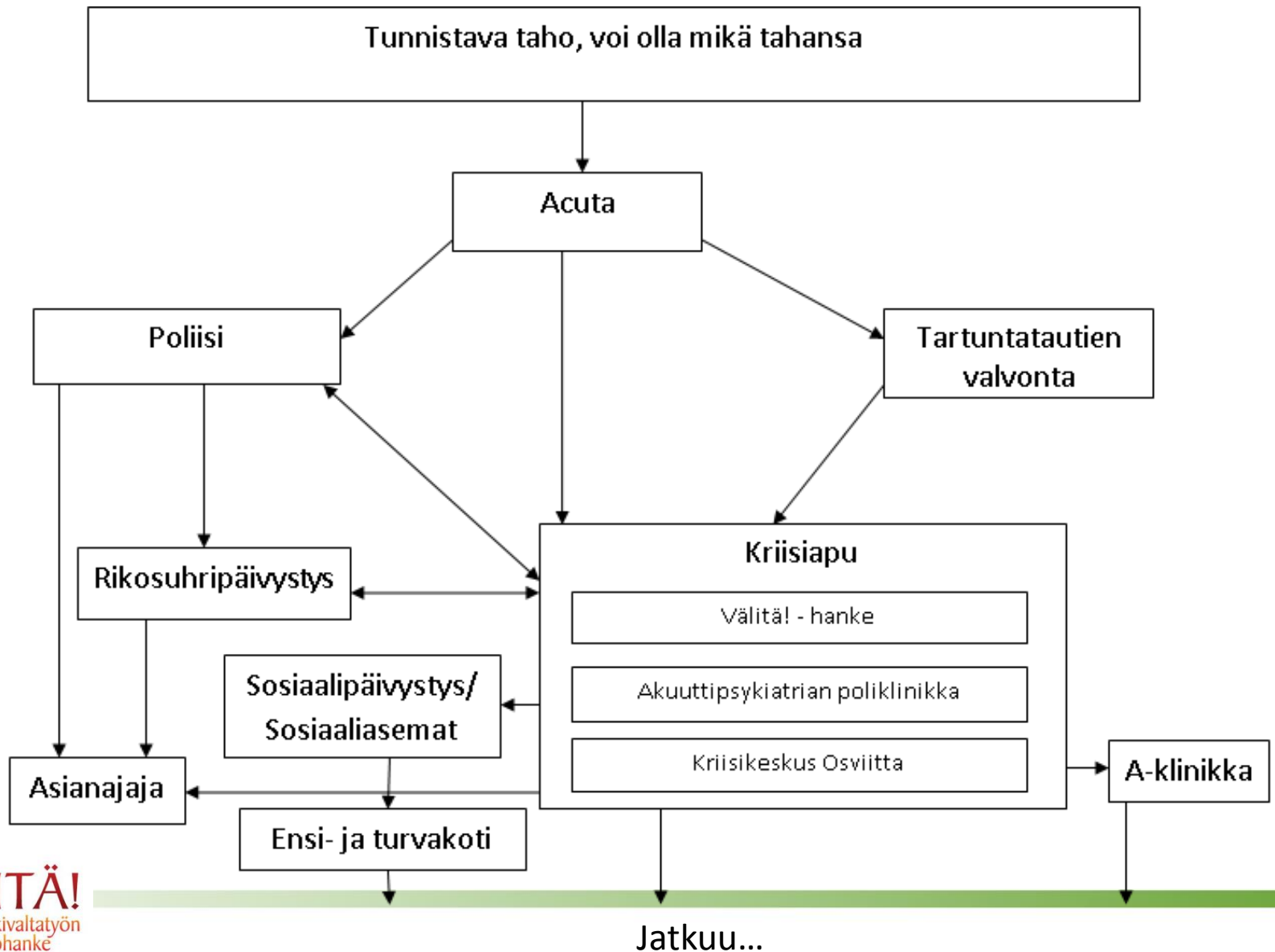
■ Ladattavissa netistä (pdf)

- www.nettitukinainen.fi/materiaalipankki/kirjallisuutta > RAP-käsikirja

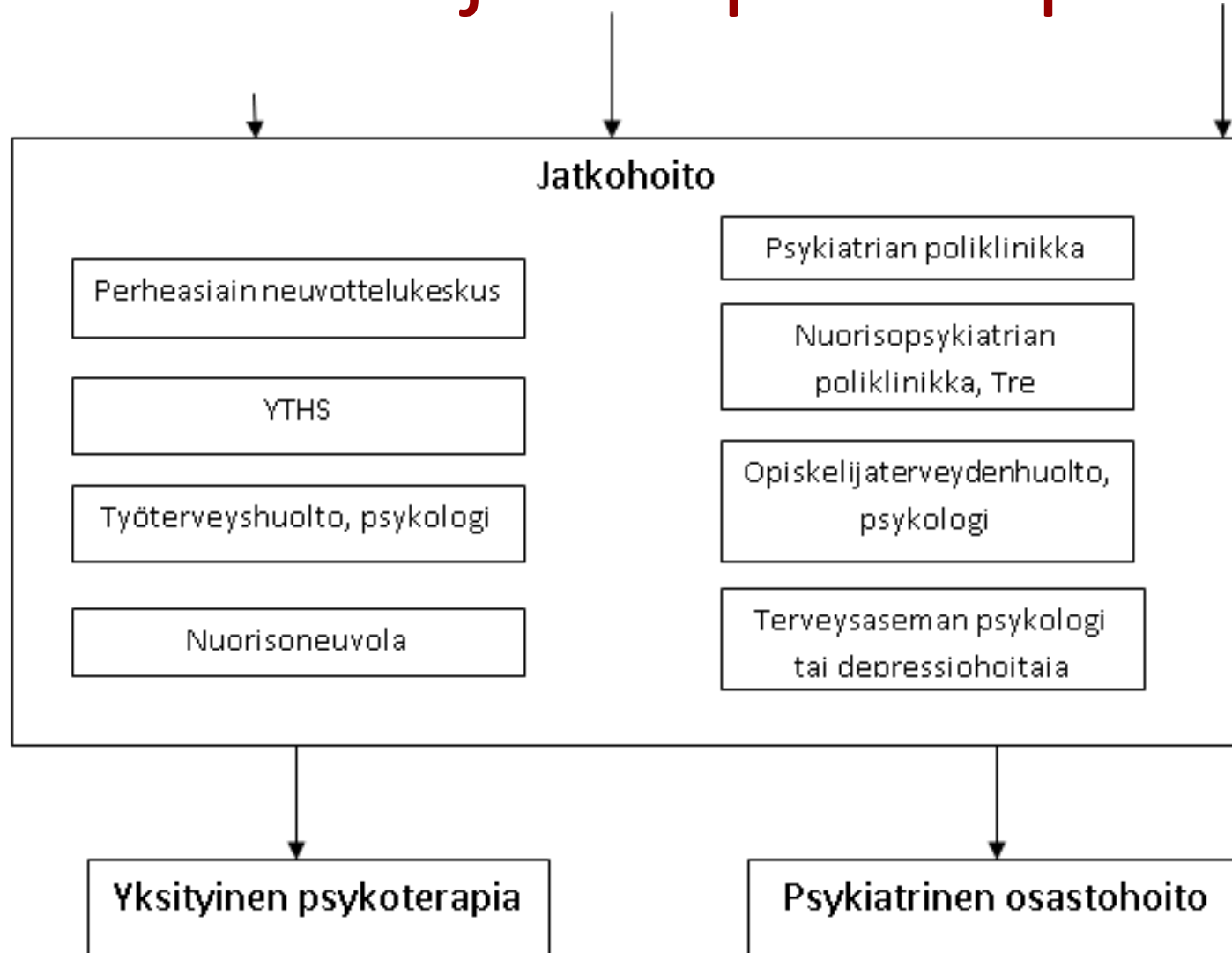
Toimintamalli alaikäisille

- Tampereella käytössä toimintamalli
”Kaltoin kohdeltu lapsi – käsikirja kaltoin kohdellun lapsen kanssa työskenteleville”
 - päivitetty 2012
- Löytyy osoitteesta
http://www.tampere.fi/material/attachments/k/unnamed_7426/kaltoinkohdeltulapsi_kk.pdf

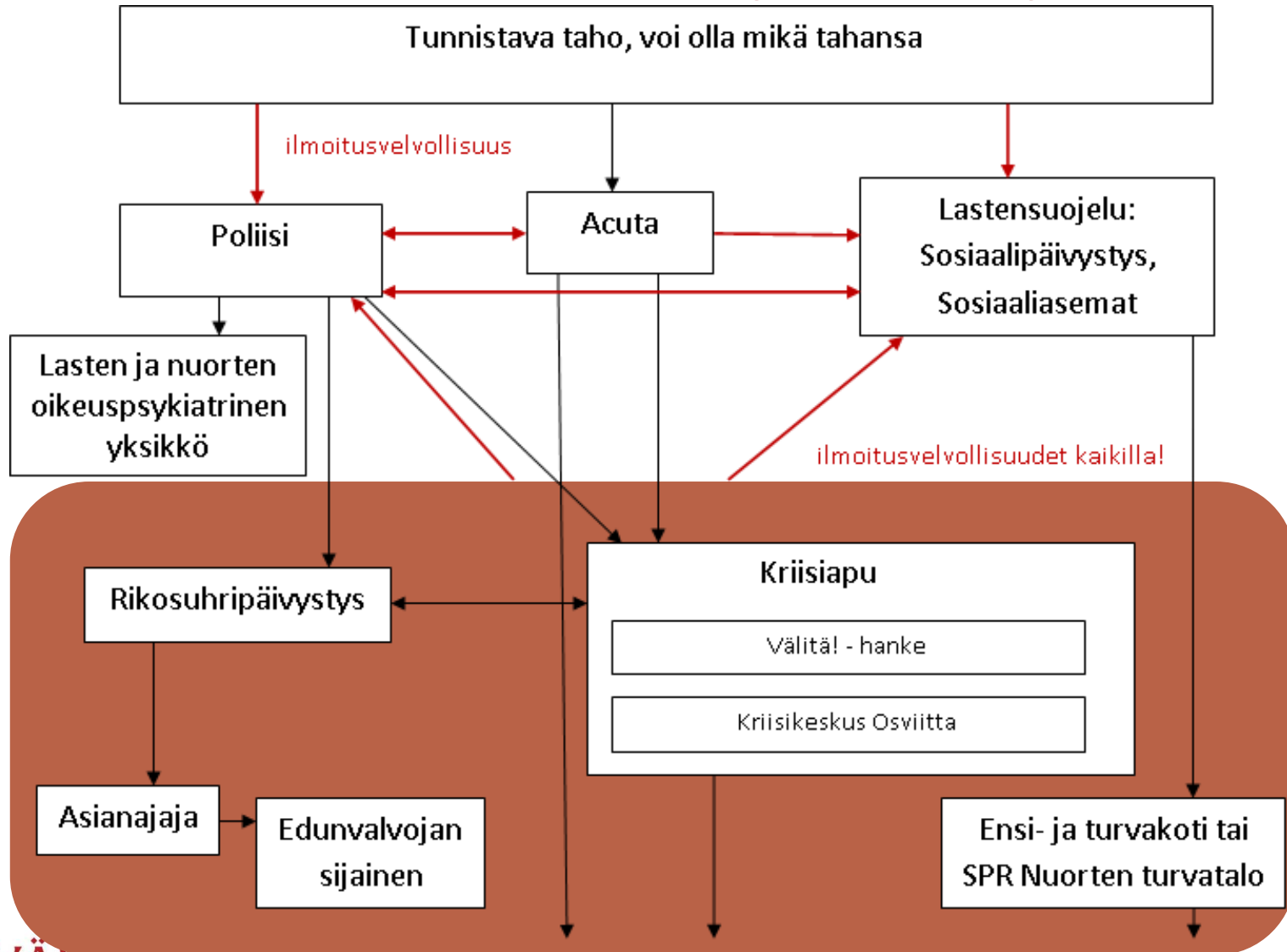
Yli 18v. uhrin akuuttiapu Tampereella

Yli 18v. uhrin jatkoapu Tampereella

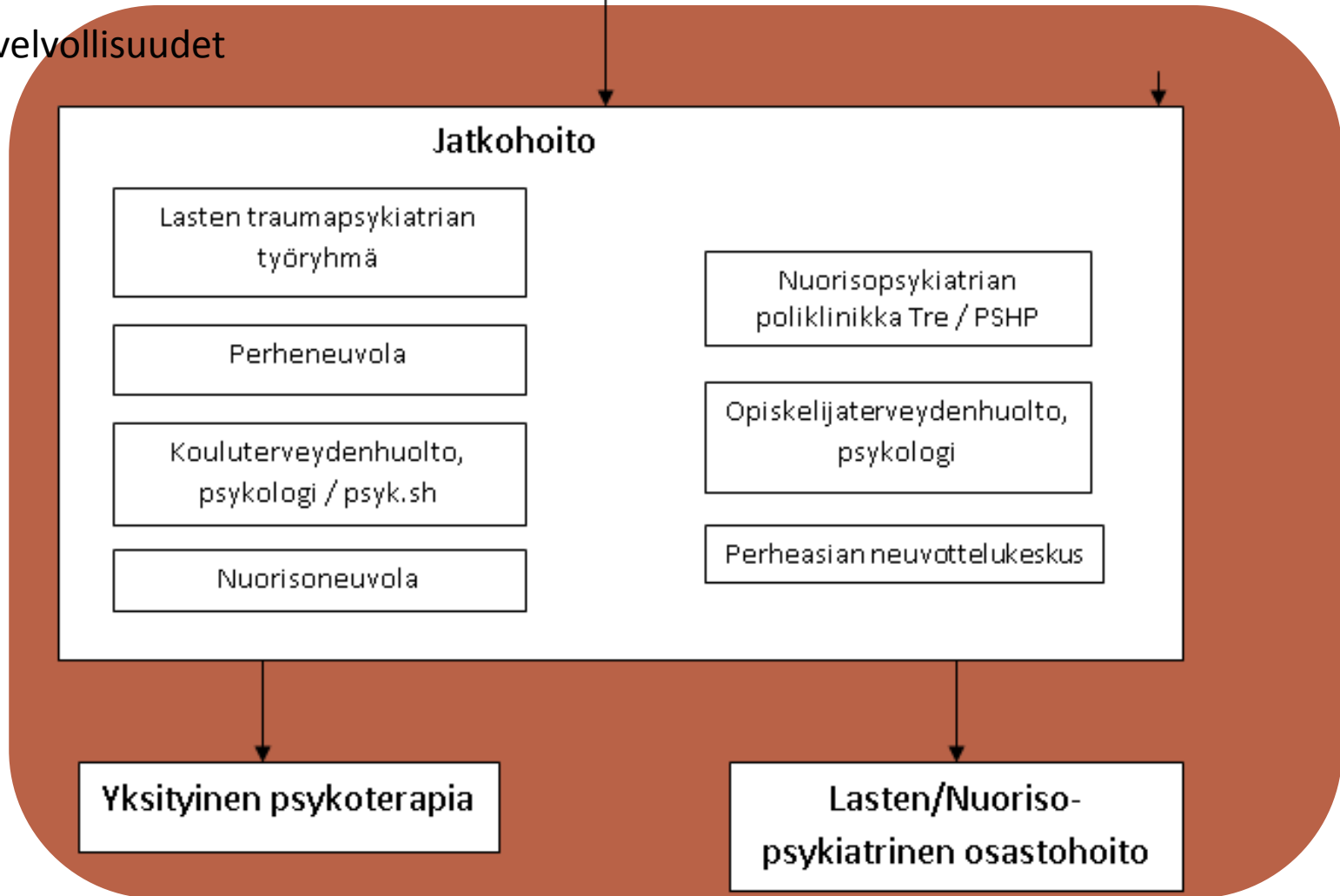

Alle 18v. uhrin akuuttiapu Tampereella

Alle 18v. uhrin jatkoapu Tampereella

Ilmoitusvelvollisuudet
kaikilla!

Auttavia tahoja Tampereella 1/3

- **Acuta/ TAYS**
 - SERI-tutkimus (raiskaustutkimukset), O-testit, jälkiehkäisy
- **Tartuntatautien valvonta** (sis. Sukupuolitautilien vastaanotto)
 - sukupuolitauditestit
- **Pirkanmaan poliisi**
 - Rikosilmoitus (ilmoitusvelvollisuus)
- **Välitä! -hanke/ Setlementti Naapuri**
 - Välitön kriisiapu, traumainfot, tukiryhmät
- **Akuuttipsykiatrian poliklinikka (TRE, sij. TAYSissa)**
 - Acutasta ohjaus tai itse, akuuttiapu vaikeissa psyyk. häiriötilanteissa
- **Kriisikeskus Osviitta**
 - lyhytkestoinen keskusteluapu

Auttavia tahoja Tampereella 2/3

- **Rikosuhripäivystys (Pirkanmaan palvelupiste)**
 - Neuvonta ja tuki rikosprosessiin, tukihenkilöpalvelu
- **Sosiaalipäivystys/ alueelliset sosiaaliasemat**
 - Lastensuojeluilmoitus, toimeentuloasiat
- **Lasten ja nuorten oikeuspsykiatrinen työryhmä/ TAYS**
 - hyväksikäyttötutkimukset (alle 16v., käytännössä alle 12v.), vain poliisin virka-apupyynnöllä
- **Terveysasemat, työterveys- ja opiskelijaterveydenhuolto**
 - Lääkärissäkäynti (kun ei SERI -tutk.), lääkärinlausunto, lähete psyk. poliklinikalle, Kelalle B-lausunto
- **Nuorisoneuvola**
 - ehkäisy, keskusteluapu
- **Tampereen ensi- ja turvakoti/ SPR nuorten turvatalo**
 - kriisimajoitus uhkatilanteissa (Tetuko: myös ihmiskauppatilanteet)

Auttavia tahoja Tampereella 3/3

- **Nuorisopsykiatrian poliklinikka/ TAYS**
 - Läheteellä 13 – 17 v. mielenterveyshäiriöiden tutkimus ja hoito
- **Psykiatrian poliklinikat/ Tampereen kaupunki**
 - Läheteellä Hallituskadulle > terapiat Tipotiellä (Nuorisopsykiatrian poliklinikka alle 18v., Psykiatrian poliklinikat 18-25v. ja yli 25v.)
- **Yksityiset terapeutit**
 - Traumaterapia, seksuaaliterapia ym.
- **Yksityiset asianajajat, Tampereen ja Pirkanmaan oikeusaputoimistot**
 - Juridinen apu, vahingonkorvaukset (jo esitutkintavaiheessa)
- **Pirkanmaan syyttäjänvirasto**
 - Syyteharkinta, ohjaa poliisin esitutkintaa
- **Pirkanmaan käräjäoikeus, Länsi-Suomen hovioikeus**

Psyk. hoito Tampereella 1/4

- **Akuuttipsykiatrian poliklinikka** (FinnMedi 3, Biokatu 10)
 - Äkilliset, vakavat mielenterveydelliset kriisitilanteet
 - Voi hakeutua itse, usein lähetetään Acutasta
 - Tilannearvio, muutamia käyntejä, jatkohoidon suunnittelu
- **Nuorisopsykiatrian poliklinikka** (Tipotie 4)
 - 13 - 19 -vuotiaiden mielenterveyden häiriöiden tutkimus ja hoito
 - Ei lähetettä, tutkimusjakso 3-5 käyntiä, yksilöhoito 10-25 käyntiä
- **Liikkuva psykiatrinen työryhmä** (Salhojankatu 27 B)
 - Kotikäynnit, kun henkilö ei kykene menemään psyk. polille ja mielenterveyden häiriö edellyttää arviota
 - Esim. skitsofrenian tai muun psykoottisen häiriön pahenemisvaihe tai sairaalahoidon jälkeinen toipumisvaihe
 - Tarvitaan lähete

Psyk. hoito Tampereella 2/4

- **Hallituskadun psykiatrian yksikkö** (Hallituskatu 8 B)
 - Uusien potilaiden hoidon tarpeen arviointi, neuvonta/ konsultaatiot
 - Lääkärin lähete tarvitaan
 - Lyhytaikainen hoito ja psykoterapia-arviot
 - Ohjaa jatkohoitoon Sarvikselle tai Tipotielle
- **Sarviksen psykiatrian yksikkö** (Hatanpäänkatu 3 J)
 - **Traumat**, masennus, pakko-oireet, ahdistus- tai syömishäiriöt, persoonallisuushäiriöt ja kaksisuuntaiset mielialahäiriöt
 - Maahanmuuttajien psykiatrian poliklinikka
- **Tipotien psykiatrian yksikkö** (Tipotie 4)
 - Psykoottiset häiriöt
 - Nuorten aikuisten 18-25v. yksikkö, myös neuropsykiatriset häiriöt

Psyk. hoito Tampereella 3/4

■ Päiväsairaalat

- Tehostettu psykiatrinen avohoito, läheteellä
- **Päiväsairaala 1:** akuuttihoito työkäisille (hoitoaika 4-6 vkoa) (Kaupissa)
- **Päiväsairaala 2:** aikuiset persoonallisuushäiriöiset (1/2-1 vuotta) (Rautatienkatu 11-13)
- **Päiväsairaala 3:** kuntoutus 18-30 –vuotiaille vakavissa mt-ongelmissa (1-3 kk, Kaupissa)

■ Psykiatriset sairaalat (PSHP/ TAYS)

- **TAYS Keskussairaala/ yleissairaalapsykiatrian osasto**
 - Syömishäiriöt, kipuoireyhtymät, neuropsykiatriset häiriöt, somatisaatiot, vauvaperhehoito
 - Päihdepsykiatria, TRANSpoliklinikka
- **Kaivannon sairaala**

Psyk. hoito Tampereella 4/4

- **Psykiatriset sairaalat**

- **TAYS Pitkänieniemi**

- akuuttipsykiatrian, nuorisopsykiatrian, oikeuspsykiatrian ja neuro- ja vanhuspsykiatrian osastot

- **Nuorisopsykiatrian osastot (PSHP/ TAYS Pitkänieniemi)**

- **Nuorisopsykiatrian osasto 1**

- kriisi- ja tutkimusosasto

- **EVA-yksikkö** = E erityisen vaikeahoitoisten alaikäisten psykiatrinen tutkimus- ja hoitoyksikkö

- alle 18 -vuotiaat, jotka tarvitsevat vakaviin mielenterveydellisiin ongelmiinsa liittyvien väkivalta- ja impulssiongelmien välttämiseksi turvaosasto-olosuhteita
 - vahingoittavaan seksuaalikäyttäytymiseen liittyvät arviointijaksot

- **Lastenpsykiatrinen osasto**

- **Lasten traumapsykiatrinen osasto**

Hyödyllisiä linkkejä

- Välitä! –hanke: www.seksuaalivakivalta.fi
- Raiskauskriisikeskus Tukinainen: <http://tukinainen.fi/>
 - Sensitiivisyysmalli Senja: <http://senjanetti.fi/>
- Väestöliitto: <http://www.vaestoliitto.fi/seksuaalisuus/>
- Rikosuhripäivystys (RIKU): www.riku.fi
 - NUORIKU: <http://nuoret.riku.fi/>
- Amnesty: <http://www.amnesty.fi/kampanjat/joku-rajataustat/seksuaalinen-vakivalta>
- THL: www.munkroppa.fi
- <http://naistenvirta.nettisivu.org/tyontekijalle/raiskaus-ja-seksuaalinen-vakivalta/>
- Naisten linja: <https://www.naistenlinja.fi>
 - www.omatrajani.fi
- THL: Tasa-arvotiedon keskus <http://www.minna.fi/web/guest/raiskaukset>
- www.kalliola.fi/Nuorisotyö/kehittämishankkeet/Sivut/AinojaImari-hanke.aspx
- www.rajat.fi

Yhteystiedot, asiakasohjaus

Puh. 045 279 8090

valita-hanke@naapuri.fi

Hatanpään valtatie 34 E 4.krs

33100 Tampere

www.naapuri.fi/valita-hanke

Välitä! –tiimi:

Satu Hintikka, projektipäällikkö

Maire Toijanen, projektityöntekijä

Mervi Talvitie, projektityöntekijä

A photograph of a sunset. The sun is a bright, glowing orb in the center-right, partially obscured by the silhouettes of tall grasses. The sky is a warm, orange-red color. The grasses are dark against the bright background.

Kiitos!

www.naapuri.fi/valita-hanke